

димо увагу на тому, що наріжним каменем у цій галузі є базове слово *адміністративний*, яке походить від іноземного слова *адміністрація* (лат. *administratio* – **управління, керування**), тобто діяльність інституцій, які здійснюють функції управління у різних сферах суспільного життя [11, 59]. Звідси, якщо задатися метою називати вказані явища природною мовою східних слов'ян, то це будуть *управлінські* – відносини, стосунки, відповідальність тощо. У такому випадку при позначенні правових явищ у цій галузі права власне етнічною мовою виникає поняттєвий дискомфорт, оскільки термінологічне словосполучення *адміністративне правопорушення* перетворюється в словосполучення *управлінське правопорушення*, відповідно *адміністративна відповідальність* – в *управлінську відповідальність*. Такі термінологічні дефініції поглиблюють дискомфорт в урозумінні поняттєвого апарату науки – бо об'єктивно постають наступні запитання – а що ж таке управлінське правопорушення, що є об'єктом правопорушення, кого вважати таким, що його вчинив (суб'єктом)? Якщо ж зануритися у суто прикладну сферу адміністративної відповідальності, то як бути з урозумінням поняття **дрібною крадіжкою** – це що управлінське (адміністративне) правопорушення, яке хтось вчинив в системі управління чи проти порядку управління? Здається, що поняття дрібна крадіжка якось не корелює з розумінням – недотримання чи порушення порядку управління, оскільки особа, яка вчинила таку дію, не порушувала правил, які стосуються саме порядку управління, а вчинила провину *проти права власності на майно*. У випадку якщо ж для власника майна це зовсім стороння особа і не належала навіть віртуально до складу управлінців підприємства, на якому вчинено дрібну крадіжку, то взагалі маємо якусь теоретичну абракадабру (де ж тоді напад на управлінські правовідносини?). За такою ж методологією можна вдатися до аналізу поняття **дрібне хуліганство**. Знову виникає поняттєвий дискомфорт – що ж є об'єктом нападу при вчиненні дрібного хуліганства – якщо управлінське правопорушення, то який ж припис в регуляції управлінської діяльності порушено? Ключовим (визначальним за дефініцією) тут є слово **хуліганство** – що ж воно має різні значення у словосполученні *дрібне хуліганство* і у слові власне *хуліганство*, за скоєння якого законом передбачено кримінальну відповідальність (стаття 296 КК України)? Якщо ж у вказаних прикладах позбутися приховування таких явищ за іноземними словами, то виникають відповідні нісенітниця у всій, нібито історично сталій доктрині, яка обрамляє інститут адміністративної відповідальності. Мабуть тому всі автори низки статей в Юридичній енциклопедії щодо дефініцій, які пов'язані з визначенням – **адміністративний** – якось уникли в їх розкритті від згадки саме про власну суть слова *адміністративний* [11, 45-55].

Користуючись саме принципом мовної адекватності щодо визначення теоретичних постулатів, члени Національної комісії із зміцнення демократії та утвердження верховенства права (у час, коли вона діяла) підійшли до розробки доктринальних положень у сфері кримінальної юстиції і адміністративної відповідальності через визначення об'єкту правопорушення за принципом первісного розмежування правовідносин на управлінські і на не управлінські. За таким підходом всі дії, що спрямовані на порушення або на не дотримання тих правил, які були запроваджені для здійснення належного процесу керування (управління) в системі діяльності виконавчої влади або інших органів, що здійснюють управлінські функції, можна було б адекватно іменувати іноземним словом **адміністративні** правопорушення. Незначні ж з точки зору суспільної небезпеки правопо-

рушення, які не пов'язані з управлінською діяльністю, укладачі Концепції реформування кримінальної юстиції України, яку затверджено Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008 запропонували перевести до категорії кримінальних правопорушень та іменувати їх **кримінальними проступками** (*вчинками, провинами*) [12, 20]. У такому випадку вимальовується хоч якась логіка у термінологічному позначенні явищ, що пов'язані з вчиненням певних категорій правопорушень відповідно до сформованих правовідносин.

Фактично такого ж погляду дотримувалися розробники і укладачі Кодексу адміністративного судочинства України при визначенні блоків компетенції адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ (стаття 17), коли в п'яти із цих шести блоків всі спори, що підсудні цим судам, є такими, що виникають у сфері управлінської діяльності та майже всі у шостому блоці – спори із виборчими комісіями оскільки вони мають у процесі проведення виборів чи референдумів делеговані повноваження управлінського спрямування.

Не можна сказати, що всі слова іншомовного походження, які втілено в українську мовну систему, викликають на поняттєвому рівні неадекватне сприйняття явищ, які ними позначені. Не спонукають до спотвореної уяви використання такого слова як *вето* (лат. *veto* – заборона), яким позначають застережувальні повноваження Президента України на шляху введення в дію законів, прийнятих Верховною Радою України (пункт 30 частини першої статті 106 Конституції України), або *імпичмент* (англ. *impeachment* – осуд, обвинувачення) як сучасної форми конституційної відповідальності, зокрема Президента України шляхом дострокового усунення його з поста за підстав, що зазначені у частині 1 статті 111 Конституції України [13, 67]. Проте, якщо чужинське слово породжує спотворене уявлення, то його застосування у новому етномовному середовищі потребує обережності.

Про принцип лінгвістичної визначеності правової норми все активніше останнім часом почали говорити на міжнародному рівні фахівці у цій сфері і не лише з позиції нормотворчої техніки, а перш за все з огляду на те, що вкладено в суть того поняття, яким носії чужинської мови позначили відповідним (їхнім) словом [14]. Такий підхід є важливим у процесі перекладу іншомовних правових джерел з метою нашого праворозуміння і є особливо вкрай важливим, коли такі слова імплементовано в нашу поняттєво-правову систему і застосовуються як ріднокровне у вітчизняному мовному обігу, поняттєвому апараті і законодавчо унормованому правовому полі. Зокрема, на думку російських науковців, правовий простір, в якому діють члени суспільства, визначає відповідне слово і форми природної мови етносу, які законодавець використовує для вираження загальнообов'язкових правил поведінки в певному суспільстві [15]. До кола стурбованих додалися також українські дослідники, зазначаючи, що заплутаність та технічна невнормованість правової бази призводять до надмірного та не виправданого розширення меж чиновничого і судового розсуду, створюють підґрунтя для конкурентного правозастосування [16].

В таких дискусіях науковці ведуть розмову переважно щодо точності і визначеності понять і дефініцій взагалі як засобу побудови власної юридико-мовної культури, що охоплює суто лінгвістичну культуру в межах мови етносу, так й через адаптування слів іншомовного походження, коли для позначення явища не вистачає словникового обсягу певного етносу або з метою загально-світової універсалізації правової мови за основними ознаками, які є визначальними для сприйняття відповідного явища чи категорії.

Функція права як справедливого соціального регулятора має бути зрозумілою через слово, тобто мовно-понятійне сприйняття тексту. Оскільки будь-який припис виражають за допомогою мови (в нас юридичною мовою), елементарною структурною одиницею якої є слово (позначення, термін), то важливо щоб його зміст і обсяг були зрозумілими для всіх суб'єктів, яким адресовано правовий припис [17, 29]. Якщо за допомогою слова, яке запропоноване до вживання або раніш було вживане, не можна знайти адекватного позначення явища, то ситуація потребує виправлення через застосування нової мовно-зрозумілої категорії. У дослідницькому аспекті це завдання представників академічної науки, а в нормативному – повинен зробити законодавець "de lege ferenda" (через майбутнє законодавство) або ж "de lege lata" (вже у чинному праві), виправивши ситуацію без допомоги процедури офіційного тлумачення конституційним судом. Це покладає на юристів-науковців зобов'язання через правильне застосування слів (їх сполучень) "навести порядок" у поняттєвому апараті "своєї науки", щоб робоча мова цього апарату адекватно відображала суть того явища, яке регулюють відповідні правові норми, і з розумінням була сприйнята значною часткою суспільства, а не лише "обізнаними".

Якщо правовий іншомовний термін викликає неоднозначний погляд на явища, то краще знайти зрозумілий заміник у природно-власній мові, ніж застосовувати "модний" іншомовний термін, спотворюючи суть явища. За позитивний приклад можна розглядати практику українського законодавця щодо запровадження зрозумілого етномовного словосполучення стосовно такої правової дії, яку в нормативних документах інших країн позначають терміном **контрасигнація** або **контрасигнування** (від лат. *contra* – проти і *signare* – зафіксувати, позначити, засвідчувати печаткою тощо), позначивши у частині шостої статті 106 Конституції України цю дію розгорнутим словосполученням – скріплення підписом глави уряду і відповідним міністром певного акту глави держави [8, 322].

Позначення через слово певного явища викликають у споживачів відповідної інформації ті асоціації, які потрібні для людини, але те ж саме екстраполюється на смислові конструкції правової матерії, які повинні бути придатними до однакового їх розуміння і сприйняття різними людьми (народом). Обумовленість цього процесу "об'єктивним" і "суб'єктивним" значенням через слово-поняття та його змістовно-правову інтерпретацію вже докладно аналізували філософи права [18, 33-39, 70-74].

Термінологічну складову щодо етномовної еквівалентності не варто недооцінювати. У цьому плані німецький науковець в галузі філософії права Р. Циппеліус з методологічною метою зазначав, що побудова раціональної структури того чи іншого правового міркування – тобто юридичних термінів, за допомогою яких розкривають і вирішують ту чи іншу ситуацію – служить з'ясуванню та уточненню, а в окремих випадках і корекції первісно неточних або неповних уявлень про правильне рішення. Тобто розв'язування проблем у праві відбувається таким чином: попередні проміжні рішення зіставляють з існуючими термінологічними конструкціями, з їхнім понятійним апаратом і структурою – доти, доки такі конструкції не дадуть відповіді на поставлені запитання або їх відсутність не переконає в необхідності творення права (уточнення, заповнення прогалін тощо) [19, розд. 8, 9]. У такий спосіб засадничі орієнтири в правовій науці за допомогою правових понять виконують функцію розкриття (опису, констатації) проблеми, визначаючи, окреслюючи і підштовхуючи дискусію, що є важливим або, навіть, визначальним для ви-

рішення тієї чи іншої проблеми в рамках правової культури відповідного етносу. Тем паче, що правнича мова передусім є державною мовою, якою видаються нормативні та владні акти, і тому її слід розглядати як культурно-специфічну систему таких середовищ як національне право (правове поле) і як інструмент права. Однак щоб така настанова не мала епізодичного характеру необхідно перетворити її у принцип правової концепції.

Принципи же, як ідеї права (у нашій темі мовної адекватності) наділені "орієнтувальною функцією", тобто в перспективі, у всій багатомірності права вони відображають те, наскільки сприймається, тобто викликає згоду і схвалення (або несхвалення) те чи інше рішення, яке можна запропонувати через норми права [20, 455]. Будь-який із принципів права є методологічною підставою для подальшого удосконалення права, оскільки саме на основі принципів має бути оцінено рівень і ефективність реалізації права. Це обумовлює необхідність постановлення проблеми, що пов'язана з принципом мовної адекватності в юридичному поняттєвому апараті та її теоретичного дослідження. У такому сенсі поетапне усвідомлення значимості концентрації поглядів на це правове явище, доведення їх до суцільної правової настанови і надання їй статусу принципу дає нам оновлену, адекватну уяву й щодо сутності права в цілому. Введення такого принципу має стати орієнтиром для поведінки науковцям-прикладникам і особливо законодавцям щодо чіткого викладення правової норми, як дієвого регулятора відповідних суспільних відносин.

Список використаної літератури. 1. Колодій А. М. Принципи права України: Монографія. – Київ: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с. 2. Колодій А. М. Принципи права України: Монографія. – Київ: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.; Рабинович П. Сучасне європейське праворозуміння // Право України. – 2006. – № 3. – С. 4-6; Тимошенко В. Свобода і необхідність в історії політико-правової думки // Право України. – 2006. – № 10. – С. 24-28; Цалін С. Д. Принцип свободи волі в історії соціальної філософії та філософії права. – Х.: Основа. – 1998. – 329 с. 3. Селиванов В. До питання методології розроблення сучасної правової доктрини України // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 2(41). – С. 15-26; Хворостянкіна А. Дефініції в законодавчих текстах: питання теорії // Право України. – 2005. – № 11. – С. 28-32. 4. Шишкін В. Диспозитивність – принцип судочинства // Право України. – 1999. – № 6. – С. 10-16; Шишкін В. Змагальність – принцип судочинства в демократичному суспільстві // Право України. – 1999. – № 12. – С. 21-24. 5. Пухтецька А. Європейські принципи адміністративного права: поняття і система // Право України. – 2006. – № 10. – С. 15-19; Шишкін В. Конституційний принцип рівності у нормах КАС України // Право України. – 2006. – № 10. – С. 20-23. 6. Костін М. Щодо реалізації принципу з'ясування істини у кримінальному судочинстві // Право України. – 2004. – № 7. – С. 48-50; Шишкін В. Принцип диспозитивності у новому ЦПК України // Право України. – 2006. – № 3. – С. 78-81. 7. Бахтін М. Проблема тексту у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках [Пер. М. Зубрицької] // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. [За ред. М. Зубрицької]. – 2-е вид., доп. – Львів: Літопис, 2001. С. 406-415; Березина Вікторія. Переклад – міст між новими світами? (на підґрунті філософської герменевтики Г. КГ. Гадамера) // "Філософська думка". – 2009. – № 1; Головатий Сергій. Верховенство права: Монографія: у 3-х кн. – К.: Видавництво "Фенікс", 2006. – LXIV; 1747 с. (бібліографія; додаток: глосарій; рез. англ.); Демешко П. В. Герменевтичні аспекти українського перекладу німецьких філософських текстів ХХ століття: Дис. канд. філолог. наук: 10.02.16 / Павло Вікторович Демешко / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2009. – 217 с.; Зайцев Ю. Автентичність правового тексту та проблеми його термінологічно-мовного оформлення (на матеріалі проекту Цивільного кодексу України) / Юрій Євгеневич Зайцев // Українське право. – 1997. – Число 3. – С. 99 – 110; Шаблій О.А. Розбіжності між концептами право в українській та Recht – у німецькій правових культурах як проблема перекладу / О. А. Шаблій // Мовні та концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. Вип. 27, част. 3. – Київ: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2010. – С. 244 – 248; Шаблій О.А. Незвичайні правові поняття Федеративної Республіки Німеччини в українському юридичному перекладі / О. А. Шаблій // Мова і культура. (Науковий журнал). – К.: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2011. – Вип. 14. – Т. IV (150). – С. 409 – 420. 8. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 2001. – Т. 3: К-М. – 792 с.: іл. 9. Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції // Право України. – 2006. – № 5. – С. 11-17. 10. Авер'янов В., Лук'янець Д., Педько Ю. Кодекс адміністративного судочинства України: необхідність і шляхи усунення концептуально-понятійних вад // Право

України. – 2006. – № 3. – С. 7-12.; Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р. О., Шишкіна В. І. – К.: Старий світ, 2006. – 576 с. 11. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 1998. – Т. 1: А-Г. – 672 с.: іл. 12. Офіційний вісник України / Збірник нормативно-правових актів. – 2008. – № 27, С. 20. 13. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 1999. – Т. 2: Д-Й. – 744 с.: іл. 14. Šarčević S., Bajčić M. Zur Notwendigkeit der Erarbeitung einer einheitlichen kroatischen Terminologie für EU- Rechtsbegriffe // Zb. Prav. Fak. Sveuč. Rij., 2009. – p. 810 – 826; Šarčević Susan (2000). Legal translation and translation theory: a receiver-oriented approach [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tradulex.org/Actes2000/sarcevic.pdf>. Retrieved 2010-07-14; Seminario di aggiornamento professionale per interpreti di conferenza AIC delle istituzioni europee. Facolta di Giurisprudenza, Libera Università Internazionale degli Studi Sociali – LUISS. – Roma. – 11 gennaio, 2001.; Übersetzen von Rechtstexten – Fachkommunikation im Spannungsfeld zwischen Rechtsordnung und Sprache. Peter Sandrini (Hrsg.). – Tübingen: Narr, 1999. – 236 S.; Weisflog Walter E. Rechtsvergleichung und juristische Übersetzung : Eine interdisziplinäre Studie. – Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1996. – 136 S. 15. Апт Л. Ф. Правове дефініції в законодавстві / Проблеми юридическої техніки: Сборник статей / Под ред. доктора юридических наук, профессора, академика РАЕН и ПАНИ, заслуженного деятеля науки РФ В. М. Баранова. – Нижний Новгород, 2000; Губаева Т. В., Шакирова Д. И. Принципы определенности правовой нормы и лингвистическая экспертиза законопроектов // Юрислингвистика-3: Проблемы юрислингвистической экспертизы: Межвуз. сб. науч. тр. / Под ред. Н. Д. Голева. – Барнаул, 2002; Палашевская И. В. Концепт "закон" в английской и русской лингвокультурах: Автореф. дисс. канд. филол. наук. – Волгоград, 2001. 16. Зайцев Ю. Юридико-технічна неунормованість законодавства як джерело порушення прав

людини // Права людини в Україні: стан справ, проблеми, перспективи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Права людини в Україні" (м. Київ, 4-5 вересня 2002 р.). – К.: Видавничий дім "КМ Академія", 2003; Карабан В. І., Рудь І. А. До теорії англо-українського юридичного перекладу / В. І. Карабан, І. А. Рудь // Мови та культури у новій Європі: контакти і самобутність. Збірник наукових праць. – Київ, Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – С. 369-374; Коцюба Р. Принципи юридичної автентичності і архітектоники в законотворенні України / Руслана Коцюба // Віче – 2009, № 12. – С. 9-12; Ляшук Ф. М. Семантична структура лексики на позначення понять права української та англійської мов: Монографія. / Анна Миколаївна Ляшук. – Кіровоград: "КОД", 2008. – 224 с.; Соїко І. В. Актуальні проблеми правничої лінгвістики в наукових дослідженнях у Німеччині / Іван Васильович Соїко // Мовні та концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. Вип. 16. кн. 2 – Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – С. 222-225; Шаблій О. А. Німецько-український юридичний переклад: методологія, проблеми, перспективи: [монографія] / О. А. Шаблій. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 320 с.; Grynenko, Anastasija. Die Terminologie des Gerichtswesens der Ukraine und Deutschlands: Eine übersetzungswissenschaftliche Analyse juristischer Fachbegriffe im Deutschen, Ukrainischen und Russischen. Mit einem Vorwort von Ulrich Hartmann. – Stuttgart: ibidem-Verlag, 2007. – 200 с. 17. Хворостянкіна А. Дефініції в законодавчих текстах: питання теорії // Право України. – 2005. – № 11. – С. 28-32. 18. Ципеліус Р. Юридична методологія. Переклад, адаптація, переклади з права України і список термінів – Роман Корнута. – К.: Видавництво "Реферат", 2004. – 176 с. 19. Zippelius Reinhold. Das Wesen des Rechts, 5. Aufl., 1997. 20. Kaulbach Friedrich August. Experiment, Perspektive und Urteilskraft bei der Rechtserkenntnis // ARSP, 1989.

Надійшла до редколегії 18.01.13

УДК 342.951.713

В. Комзюк, канд. юрид. наук, доц.

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МИТНИХ ОРГАНІВ

В статті з урахуванням положень чинного законодавства проаналізовано структуру адміністративно-правового статусу митних органів, наведено авторське визначення досліджуваного поняття.

Ключові слова: митні органи, правовий статус, структура, законодавство.

В статтю з урахуванням положень діючого законодавства проаналізована структура адміністративно-правового статусу таможених органів, дано авторське визначення досліджуваного поняття.

Ключевые слова: таможенные органы, правовой статус, структура, законодательство.

In this article, subject to applicable law analyzed the structure of administrative and legal status of the customs authorities, are copyright concept definition study.

Key words: custom organs, custom establishments, system, legal adjusting, legislation.

Сучасний економічний розвиток України передбачає подальше розширення торгівельних зв'язків з європейськими країнами, а від так вагомого значення набуває митна справа, зокрема удосконалення норм митного законодавства. Реалізація митними органами своїх безпосередніх функцій передбачає здійснення ними адміністративних видів діяльності, що за обсягом та багатоманітністю здійснюваних завдань посідає одне з найважливіших місць у належному функціонуванні митних органів. Немає сумніву, що адміністративна діяльність у широкому розумінні – це різновид державно-владної діяльності органів виконавчої влади, яка охоплює велике коло соціальних взаємовідносин як усередині самої системи митних органів, так і під час їх взаємодії із іншими державними структурами.

Сучасна державна митна політика, що закріплюється в нормативних актах, не повною мірою відповідає міжнародним та європейським торгівельним вимогам, отже не може сприяти формуванню ефективної конструкції української національної економіки, не визначає подальших напрямків удосконалення національної системи митних органів. Новий Митний кодекс України від 2012 року є спробою законодавців вирішити існуючі проблеми в досліджуваній сфері, однак на сьогодні не достатньо розробленою залишається наукова модель виконання митними органами державної політики.

Питання адміністративно-правового статусу митних органів перебували в полі зору науковців у галузі теорії державного управління та адміністративного права, серед яких слід відзначити М.Г. Александрова, С.С. Алексєєва, Г.В. Атаманчука, В.Г. Афанасьєва,

Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.М. Горшенєва, В.М. Карташова, В.К. Колпакова, О.П. Коренєва, Б.М. Лазарева, В.І. Олефіра, Л.Л. Попова та інших. Але й сьогодні серед науковців не існує єдиної точки зору, наприклад, щодо галузевої належності митного права. Так, Д.М. Бахрах вважає, що митне право є інститутом адміністративного права [1, с. 13], інші вчені визнають його самостійною галуззю права [2, с. 11], проте переважна більшість зараховує його до комплексних галузей [3, с. 146].

Метою статті є удосконалення визначення поняття та структури адміністративно-правового статусу митних органів. Для досягнення поставленої мети в статті ставляться такі основні завдання: з'ясувати структуру адміністративно-правового статусу митних органів; навести авторське визначення поняття "адміністративно-правовий статус митних органів".

Необхідно також зазначити, що навіть сам термін "правовий статус" – поняття багатоскладове, яке включає ряд елементів, рис, ознак, без сукупності яких неможливо уявити собі його сутність. Воно значною мірою характеризує правову природу, властивості і якості органу, інституту, ланки підрозділу, а в певному значенні і системи, наприклад, митних органів.

Сучасні дослідники вводять в науковий обіг поняття фінансово-правового статусу митних органів, зміст якого розкривається в декількох значимих аспектах: по-перше, в процедурі стягнення митних платежів з учасників експортно-імпорتنних операцій; по-друге, у функціонуванні механізму бюджетного планування фінансування самих митних органів [4, с. 73]. У такому розумінні фінансово-правовий статус має переважно процеду-

